

OD POMYSŁU DO CELU

**Poradnik dla kandydatów na rodzinę
zastępczą niezawodową**

Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie

Poradnik dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej został opracowany przez pracowników Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie.

Warszawa 2024 rok

Spis treści

Zanim zostaniesz kandydatem	5
Od pomysłu do realizacji – udział w procesie kwalifikacji	12
Opiekun zastępczy – jak przygotować się na przyjęcie dziecka pod opiekę	18
Procedura przyjęcia dziecka pod opiekę w WCPR	20

Zanim zostaniesz kandydatem

Pomysł a motywacja do bycia opiekunem zastępczym

Być może usłyszałeś, że gdzieś są dzieci, które czekają na rodzinę zastępczą. Może osobiście poznałeś osoby, które taką rolę już pełnią i zastanawiasz się czym jest rodzina zastępcza, jakie są jej zadania. A co najważniejsze, czy Ty taką rodziną mógłbyś zostać.

Najprościej mówiąc rodzina zastępcza w zastępstwie rodziców opiekuje się dzieckiem, w sytuacji gdy Ci pierwsi z różnych powodów tej opieki sprawować nie mogą. Bycie rodziną zastępczą wymaga zaangażowania i cierpliwości, ale też co najważniejsze daje ogromną satysfakcję, radość, możliwość własnego rozwoju oraz przywilej towarzyszenia dziecku w jego drodze ku dorosłości. Kwalifikacja kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej jest procesem, który pomoże Ci przygotować się do podjęcia tej ważnej roli.

Pamiętaj, że...

Decyzja o zostaniu rodziną zastępczą powinna być przemyślana, gdyż wpłynie ona na dotychczasowe życie Twoje i Twoich najbliższych. Jako przyszły opiekun zastępczy weź pod uwagę to, że dziecko, którym się zaopiekujesz, najczęściej niesie ze sobą bagaż wielu trudnych przeżyć i być może będzie potrzebowało wiele czasu zanim ponownie zaufa dorosłym.

Zanim więc przystąpisz do procesu kwalifikacji, spróbuj uświadomić sobie skąd przyszedł do Ciebie pomysł bycia rodziną zastępczą. Może on wynikać z Twoich osobistych doświadczeń, obserwacji innych osób

pełniących tę rolę, zainteresowań ukierunkowanych na pomaganie innym lub chęci oddania innym dobra, które Cię w życiu spotkało. Twoja motywacja nie musi być stała i niezmienna. A wręcz przeciwnie, może się zmieniać z biegiem czasu i w różnych kierunkach.

Czy wiesz, że...

Motywacja wynika z potrzeb osób dorosłych, dlatego ważne jest, by uzmysłowić sobie, gdzie wśród hierarchii tych potrzeb znajdzie się miejsce na potrzeby dziecka, którym chcesz się zaopiekować. Jakie wsparcie i korzyści przyniesie mu pobyt pod Twoją opieką i w Twojej rodzinie, ale też jakie zmiany nastąpią w Twoim dotychczasowym życiu osobistym, zawodowym, rodzinnym. Czy jestem gotowy na to, by moja hierarchia potrzeb i wartości uległa zmianie i czy jestem gotowy na wyzwania, jakie niewątpliwie przyniesie przyjęcie dziecka pod opiekę?

Sytuacja rodzinna a pomysł bycia rodziną zastępczą

Sytuacja i reakcja dzieci własnych

Ważne jest, by decyzja o utworzeniu rodziny zastępczej była przemyślana. Warto przedyskutować ją z całą rodziną, a zdanie i nastawienie Twoich dzieci powinno być szczególnie uważnie wysłuchane i wzięte pod uwagę.

Najważniejsze jest zapewnienie swoim dzieciom poczucia bezpieczeństwa przy tak dużej zmianie sytuacji w rodzinie. Warto stopniowo i odpowiednio wcześniej je do tego przygotowywać oraz uważnie obserwować ich reakcję na przekazywane informacje. Proces informowania powinien być rozłożony w czasie, co pozwoli na zaobserwowanie jak zmienia się ich reakcja i jak decyzja na nie wpływa. Jakikolwiek reakcje dzieci wywołujące w Tobie niepokój powinny skłonić do refleksji i zweryfikowania pomysłu, odłożenia go

w czasie lub omówienia go np. z psychologiem. Pamiętaj, że dzieci przychodzące do rodziny w ramach pieczy zastępczej z założenia mogą być w niej krótkotrwale, jedne odchodzą, drugie przychodzą. Twoje dziecko może mieć trudności w poradzeniu sobie z tą sytuacją. Z jednej strony przywiązuje się do zastępczego rodzeństwa, po czym ono odchodzi, czy to do rodziny adopcyjnej, czy wraca do swoich rodziców. Dziecko pozostające w domu może nie rozumieć, dlaczego tak się dzieje mimo wyjaśnienia sytuacji. Dlatego bądź uważny i obserwuj swoje dziecko, żeby nie przegapić momentu kiedy zacznie mieć kłopoty z zaistniałą sytuacją, by w porę dowiedzieć się jak je wesprzeć lub zwrócić się o pomoc np. do psychologa. Za każdym razem jest to sytuacja absolutnie indywidualna i tak należy ją traktować.

Twoje dziecko w momencie przyjęcia do domu dziecka w ramach rodziny zastępczej dozna szeregu nowych sytuacji, które będą dla niego źródłem pozytywnych, ale także trudnych doświadczeń. Może być pierwszym odbiorcą informacji o trudnej przeszłości dziecka przyjętego czy doświadczyć trudnych zachowań z jego strony, może czuć się narażone na utratę swojej dotychczasowej pozycji.

Jak wtedy reagować? Stosownie do wieku i poziomu rozumienia rozmawiaj z nimi na temat możliwych zachowań dzieci, które zamieszkały z Wami. Tłumacz jak ważne jest, by dzieci dzieliły się z Tobą wszystkim, co budzi ich niepokój. Ucz swoje dzieci, że mają prawo mówić „nie” wobec nieodpowiedniego zachowania.

Upewnij się czy dziecko rozumie, że ma prawo do własnej przestrzeni, swojego czasu i prywatności, zadbaj, żeby mogło z tego prawa skorzystać. Nadzoruj zabawy dzieci młodszych i dowiaduj się w jaki sposób spędzają czas wolny dzieci starsze, omawiaj i wspieraj te formy, które oceniasz jako służące rozwojowi.

Pamiętaj, że...

Dzieci przyjęte do domu w ramach rodziny zastępczej powinny być traktowane tak samo jak Twoje dzieci. Nie możesz stosować innych norm dla własnego dziecka, a innych dla dziecka w pieczy. Bez względu na to w jakim wieku jest Twoje dziecko, przygotuj je wcześniej na przyjscie kolejnego dziecka do domu. Porozmawiaj z nim, jakie zmiany zajdą w domu, z czym przyjdzie mu się zmierzyć, jakich sytuacji może się spodziewać.

Wzajemne stanowisko i gotowość partnerów do bycia rodziną zastępczą

Rodzinę zastępczą możesz tworzyć w parze lub w pojedynkę. Poinformuj o swoich planach swoją rodzinę lub osoby ważne dla Ciebie, z których zdaniem się liczysz i na których możesz polegać w trudnych sytuacjach.

Jeżeli jesteś w związku, podjęcie się tej roli powinno być Waszą wspólną decyzją. Przy jej podejmowaniu weź pod uwagę Wasze indywidualne potrzeby i wątpliwości. Warto też zastanowić się na jakim etapie życia i związku jesteście. Na ile związek jest trwały i stabilny a decyzja to konsekwencja wielokrotnych rozmów i wspólnych przemyśleń. Czy raczej następstwo niespełnionych nadziei lub świeżo przebytych trudnych i traumatycznych doświadczeń, które powodują, że jest podejmowana pod wpływem emocji i potrzeby chwili. Pewność decyzji, stabilność emocjonalna i poczucie bycia razem to dobre podstawy do utworzenia w przyszłości rodziny zastępczej, dającej dziecku poczucie bezpieczeństwa, stabilizacji i rozwoju adekwatnego do jego potrzeb.

Pamiętaj, że...

Warto przy podejmowaniu decyzji odważyć się na szczerość we wzajemnych relacjach i otwartość w wypowiedaniu i słuchaniu swoich potrzeb, obaw i wątpliwości. Jeśli oboje nie macie na to zgody i gotowości, może to niekorzystnie wpłynąć na emocjonalne funkcjonowanie dziecka przyjętego pod Waszą opiekę, gdyż spotka się ono z brakiem akceptacji lub akceptacją warunkową jednego z Was. Poczucie wspólnoty w działaniu, świadomość, że możecie liczyć na siebie wzajemnie w każdej sytuacji to dobre podstawy na przyszłość w radzeniu sobie z wyzwaniami związanymi z opieką nad dzieckiem przyjętym do rodziny.

Reakcje innych członków rodziny, ich wpływ i skutki na decyzję bycia rodziną zastępczą

Dziecko przyjęte przez Ciebie pod opiekę będzie doświadczało kontaktu z wieloma członkami Twojej rodziny i znajomymi. Będzie to ogromna nowość i zmiana nie tylko dla dziecka ale i dla Twoich bliskich. Jedni zaakceptują ją szybko, innym potrzeba będzie na to czasu.

Pojawienie się nowego członka rodziny różni się znacznie od chwili, gdy rodzina i znajomi dowiadują się, że urodzi się dziecko. Czas ciąży to czas dany do przygotowania się również emocjonalnego na przyjęcie dziecka, zwykle przepełniony radością i oczekiwaniem, nie tylko rodziców, ale też ich bliskich i znajomych. Przyjęciu dziecka do rodziny zastępczej towarzyszą różne okoliczności, czasem niezwykle trudne, związane z interwencyjnym zabezpieczeniem dziecka lub porzuceniem go przez rodziców. Zdarza się, że dzieci zmieniają formy pieczy zastępczej np. z instytucjonalnej na rodzinną. Ich funkcjonowanie w pierwszych momentach pobytu w nowej rodzinie zastępczej bywa niestabilne i niezrozumiałe dla opiekunów i innych członków rodziny.

Warto więc, by Twoi bliscy wiedzieli wcześniej o Twoich planach i mieli czas się z nimi zapoznać i do nich przygotować. To bardzo istotne dla dziecka, którym się zaopiekujesz. Rodzina i bliscy nie muszą entuzjastycznie podchodzić do Twojego pomysłu, znajdą się pewnie tacy, którzy będą pokazywać Ci raczej potencjalne straty. Jedno jest pewne, dzięki poinformowaniu o swoich planach zobaczysz kto akceptuje Twój pomysł i z jakim przyjęciem spotka się dziecko gdy już z Tobą zamieszka. Zyskasz wiedzę i możliwość zarządzania czasem i formą kontaktów dziecka z rodziną i Twoimi znajomymi, ale też wiedzę jak przygotować siebie i rodzinę na moment pojawienia się dziecka w domu. Będziesz też wiedział, kto z rodziny lub znajomych ewentualnie wesprze cię w przyszłości w pełnieniu tej roli i w opiece nad dzieckiem, gdy będziesz potrzebował pomocy. Z perspektywy dziecka wejście do nowej rodziny, być może kolejnej w jego życiu, to zawsze ogromny stres. Warto więc zabezpieczyć początek powiadamiając wcześniej członków rodziny o swoich zamiarach, by to pierwsze spotkanie było dobrym doświadczeniem zarówno dla dziecka jak i Twoich bliskich. Pozytywny początek relacji pomoże dziecku otworzyć się na kontakty z innymi dorosłymi, obserwować prawidłowe wzorce, relacje i role w rodzinie. Jest to niezwykle cenne doświadczenie, które będzie procentować w przyszłości.

Pamiętaj, że...

Dziecko zabezpieczone w pieczy zastępczej poniosło wiele strat dotyczących bliskich mu osób, miejsc, rzeczy. Każde pozytywne doświadczenie pozwoli mu uwierzyć, że mimo wielu strat może też mieć obok siebie wiele ciepłych, bezpiecznych dla siebie osób, które są dostępne i życzliwe oraz nauczą, jak radzić sobie z trudnościami, czy wręcz ochronią w razie krzywdzenia.

Mocne strony i zasoby kandydata na opiekuna zastępczego

Ważne żebyś pełniąc rolę rodziny zastępczej miał wystarczające zasoby psychologiczne, stabilną sytuację rodzinną, zawodową i materialną

oraz wspierające otoczenie. Ważne również, żebyś jako rodzina zastępcza stał się dla dziecka bezpieczną bazą, miejscem pełnym ciepła, wsparcia i zrozumienia a Twój sposób funkcjonowania stanowił dla niego wzorzec do budowania relacji z innymi i radzenia sobie z trudnościami.

Korzyści czy straty wiążące się z podjęciem roli rodziny zastępczej?

Podjęcie się roli rodziny zastępczej będzie łączyło się z licznymi zmianami w Twoim dotychczasowym życiu. Przede wszystkim pojawi się wiele intensywnych emocji związanych z doświadczeniem nowej roli. Twoje życie rodzinne zostanie zintensyfikowane – nowe aktywności, przeżywanie radości i sukcesów związanych z opieką nad dzieckiem. Być może trudnych i pełnych wyzwań chwil. Zyskasz szansę na własny rozwój, a Twoje dzieci nowego towarzysza zabaw, obowiązków i codzienności.

Jednocześnie przyjęcie dziecka do rodziny będzie się wiązało z reorganizacją Twojego czasu i Twojej rodziny, aby wygospodarować przestrzeń na zaspokojenie potrzeb dziecka (spędzanie z nim czasu, ale i pomoc w edukacji czy udział w wizytach lekarskich). Podejmiesz wiele zadań związanych z codzienną aktywnością dziecka. Zmieni się Twoja sytuacja mieszkaniowa oraz finansowa.

Gotowość na współpracę z rodzicami dziecka i instytucjami działającymi na jego rzecz

Jako rodzina zastępcza zaangażujesz się we współpracę z wieloma osobami i instytucjami. Będziesz brał udział w regularnych (zazwyczaj raz na 6 miesięcy) posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dziecka oraz współpracował z rodziną dziecka (tzn. umożliwił dziecku spotkania z rodzicami lub bliskimi krewnymi). Czasami Twoja obecność będzie niezbędna podczas rozpraw w sądzie opiekuńczym. Prawdopodobnie

będą to dla Ciebie nowe, często nieznane zadania. Jednak to tylko kwestia czasu, gdy poczujesz się w nich pewnie.

Pamiętaj, że...

Będziesz mógł liczyć na koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który będzie Cię wspierał i pomoże Ci odnaleźć się w meandrach Twojej nowej roli.

Od pomysłu do realizacji – udział w procesie kwalifikacji

Proces kwalifikacji – krótko o organizatorze, roli procesu kwalifikacji, etapach i wymaganiach

By zostać rodziną zastępczą trzeba się zgłosić do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie lub innej instytucji wyznaczonej na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W Warszawie jest nim Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie (WCPR). Do jego zadań należy m.in. kwalifikacja i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. W WCPR zajmuje się tym Dział Wsparcia Specjalistycznego i Szkoleń Rodzinnej Pieczy Zastępczej (DWSS).

Wydawać by się mogło, że udział w kwalifikacji i szkoleniu to niekoniecznie potrzebne doświadczenie i strata czasu. Bo przecież praktycznie każdy z nas wśród swoich różnych sytuacji życiowych ma czy też miał kontakt z dziećmi. Niektórzy opiekę nad dzieckiem sprawowali, inni byli w roli obserwatorów. Często mamy też gruntowną wiedzę dotyczącą psychologii, etapów rozwoju oraz metod wychowawczych, które sprawdzają się w wychowaniu naszych dzieci. Wszystko to może rodzić przekonanie, że poradzimy sobie również z dziećmi przyjętymi pod opiekę w ramach rodziny zastępczej. Jest w tym dużo prawdy, jednak jak do każdej nowej roli warto się dobrze przygotować, by dziecko, którym się zaopiekujesz, otrzymało od Ciebie adekwatne do swoich potrzeb wsparcie, a Ty satysfakcję ze swojej roli.

Wielokrotnie o tym słyszałeś, że dzieci, które zostały zabezpieczone w pieczy zastępczej mogły doświadczyć wielu trudnych, a nawet zagrażających ich życiu lub zdrowiu sytuacji. Ich rodzice będąc w długotrwałym kryzysie spowodowanym m.in. uzależnieniem, przewlekłą chorobą lub niepełnosprawnością nie byli w stanie zapewnić im właściwej opieki, zadbać o ich potrzeby, często nawet

te podstawowe. W związku z tym potrzebują czasu, aby na nowo zaufać dorosłym, poradzić sobie z uczuciami złości i żalu, nadrobić zaległości w rozwoju. Rolą procesu kwalifikacji i szkolenia jest więc dostarczenie Ci niezbędnej wiedzy i umiejętności, wyposażenie Cię w narzędzia, dzięki którym z jednej strony będziesz mógł

skutecznie pomóc dziecku, a z drugiej pozwolą poczuć Ci się pewniej w tej nowej dla Ciebie roli.

Każdy proces kwalifikacji jest rozłożony w czasie i ma swoje etapy. W WCPR prowadzimy kwalifikację kandydatów na rodzinę zastępczą spokrewnioną, niezawodową, zawodową, do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz na rodzinę pomocową. Zanim przystąpisz do procesu kwalifikacji warto sprawdzić, jakie formalne warunki trzeba spełnić, by zostać rodziną zastępczą. Mówi o tym ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a dokładnie art. 42, z którego wynika, że należy:

- 1) dawać rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej, przez co można rozumieć, że nasze cechy osobiste, cechy charakteru, nasze zachowania, a także związane z nami zdarzenia i okoliczności gwarantują prawidłową opiekę nad dzieckiem,
- 2) w sytuacji gdy jest się rodzicem mieć pełnię władzy rodzicielskiej, w którą na przestrzeni czasu nie ingerował sąd,
- 3) wypełniać obowiązek alimentacyjny (jeżeli nas dotyczy),
- 4) mieć pełną zdolność do czynności prawnych,
- 5) być zdolnym do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co jest potwierdzone:
  - a) zaświadczeniem lekarskim o stanie zdrowia,
  - b) opinią psychologiczną dotyczącą predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,

- c) przebywać na terytorium Polski, w przypadku cudzoziemców ten pobyt powinien być legalny,
- 6) mieć odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe, by zaspokoić indywidualne potrzeby dziecka,
- 7) nie być wskazanym w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym,
- 8) mieć stałe źródło dochodów (dotyczy rodzin zastępczych niezawodowych),
- 9) nie być skazanym prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo (dotyczy rodzin zastępczych niezawodowych lub zawodowych oraz prowadzących rodzinny dom dziecka).

Wymienione procesy kwalifikacji różną się wymaganiami i długością trwania, jednak mają pewne elementy wspólne, są nimi:

- 1) złożenie wniosku i wymaganych dokumentów,
- 2) wywiad w miejscu zamieszkania mający na celu ustalenie, czy możesz zapewnić dziecku dobre warunki do rozwoju,
- 3) badanie psychologiczne, na podstawie którego psycholog sprawdzi czy masz odpowiednie predyspozycje i motywację by być rodziną zastępczą,
- 4) wydanie wstępnej kwalifikacji,
- 5) szkolenie,
- 6) wydanie Zaświadczenia Kwalifikacyjnego (nie dotyczy rodzin zastępczych spokrewnionych).

Na szkoleniu i podczas praktyk u zawodowych opiekunów zastępczych zapoznasz się m.in. z ideą i uwarunkowaniami opieki zastępczej oraz specyficznymi trudnościami i potrzebami dzieci objętych taką pomocą. Będziesz mógł rozwinąć swoje umiejętności opiekuńcze, wychowawcze i komunikacyjne.

Jak przygotować się do udziału w procesie kwalifikacji – ważne kwestie

Organizacja czasu

Jedno jest pewne, jeśli zdecydujesz się zrealizować pomysł bycia rodziną zastępczą, Twoja dostępność czasowa na pewno się zmieni. W związku z opieką nad dzieckiem pojawią się nowe obowiązki i przyjemności. Być może będziesz miał kompana do wspólnych wycieczek, gier czy oglądania bajek w kinie, które od dawna miałeś chęć obejrzeć, ale w pojedynkę nie miałeś motywacji lub odwagi. Być może na początku Twojej drogi w nowej roli słowo odpoczynek spadnie na kolejne miejsce na liście Twoich priorytetów, a życie rodzinne czy kontakty towarzyskie ulegną zmianie. Zarówno udział w procesie kwalifikacji, szkoleniu, jak i sama opieka nad dzieckiem, wizyty u specjalistów, kontakt z jego rodzicami, spotkania z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej czy udział w posiedzeniach w sprawie ceny sytuacji dziecka to nowe zadania, które staną się częścią Twojego codziennego życia. A umiejętności takie jak: gotowość do współpracy, planowanie, systematyczność, elastyczność, radzenia sobie ze zmianą na pewno okażą się pomocne.

Zabezpieczenie sytuacji osobistej, zawodowej

W kwestii organizacji czasu szczególnie istotne jest, abyś rozważył, które sfery Twojego życia wymagają szczególnej uwagi. Wydaje się, że jedną z nich jest sfera rodzinna – nasi najbliżsi, często nasze dzieci. Kolejna dotyczy sytuacji zawodowej. Udział w procesie kwalifikacji ma swoje ramy czasowe podobnie jak Twoja praca zawodowa. Zastanów się, co możesz zrobić by je pogodzić, gdyż ważna jest dla nas punktualność na spotkaniach, badaniach psychologicznych czy szkoleniu. Ramy czasowe są konkretnie określone i nie zawsze można je indywidualnie dostosować do każdej osoby czy sytuacji.

Zorganizowanie opieki nad dziećmi

W kwestii organizacji czasu niezwykle ważne wydaje się zabezpieczenie sytuacji opiekuńczej dzieci własnych. Czas przeznaczony na udział w procesie kwalifikacji to dobra próba, by zobaczyć jak Twoi najbliżsi radzą sobie z tą zmianą. Jest on potrzebny również po to, by zastanowić się nad zorganizowaniem opieki nad dziećmi, sprawdzić kto z Twoich bliskich i znajomych jest gotowy Ci tej pomocy udzielić. Czasem trzeba poświęcić na to więcej czasu, by poszukać kogoś zaufanego do pomocy. To dobry wstęp i przygotowanie do pełnienia roli rodziny zastępczej, gdyż możesz stanąć w przyszłości przed koniecznością awaryjnego zorganizowania opieki dla dzieci np. w sytuacji choroby, konieczności krótkiego wyjazdu służbowego czy hospitalizacji.

Zaangażowanie, postawa kandydata na poszczególnych etapach procesu kwalifikacji

Ważne jest byś miał świadomość, że czym innym jest potrzeba posiadania dziecka w rodzinie, a czym innym przyjęcie pod opiekę dziecka w ramach pieczy zastępczej. Te dwie potrzeby mogą być spójne, ale też w niektórych przypadkach mogą się wykluczać, w szczególności, gdy masz np. trudność z zaakceptowaniem kontaktów dziecka z rodzicami lub jak w niektórych sytuacjach z krótkim pobytem dziecka w rodzinie zastępczej i jego powrotem pod opiekę rodziców. Dlatego warto żebyś od pierwszego kontaktu i spotkania z nami aktywnie uczestniczył w poszczególnych etapach i działaniach, zadawał pytania by rozwiązać swoje wątpliwości, dzielił się spostrzeżeniami i obawami. Takie podejście pomoże Ci dobrze przygotować się do bycia rodziną zastępczą.

Kwalifikacja do pełnienia funkcji rodziny zastępczej – kto i w jakim zakresie ją wydaje

Zgłaszając się do procesu kwalifikacji zapewne miałeś już pewne wyobrażenia co do swojej gotowości, by zająć się jednym lub kilkorgiem dzieci, w każdym wieku lub w konkretnym, np. przedszkolnym. W czasie całego procesu może się to zmienić.

Decyzję o tym czy otrzymasz kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej oraz jakie ostatecznie zapisy dotyczące liczby dzieci, ich wieku będą zawarte w Twoim Zaświadczeniu Kwalifikacyjnym podejmuje Komisja. Podstawą do wydania tej decyzji będą przede wszystkim Twoje deklaracje, opinia psychologa i osób, które przez ten proces Cię przeprowadziły oraz dokumentacja, która przez ten czas została zgromadzona.

Zaświadczenie Kwalifikacyjne to dokument potwierdzający, że ukończyłeś szkolenie dla kandydatów na rodzinę zastępczą, odbyłeś praktyki oraz spełniasz wskazane w ustawie warunki i masz odpowiednie predyspozycje, by pełnić funkcję rodziny zastępczej niezawodowej dla 1, 2 lub 3 dzieci w określonym wieku np. niemowlęcym, przedszkolnym lub szkolnym.

Jeżeli po jakimś czasie będziesz chciał przyjąć pod opiekę kolejne dziecko, powiedz nam o tym. Poinformujemy Cię, jakie działania trzeba będzie podjąć, by to zrealizować.

Czasem może się zdarzyć, że Twoja sytuacja osobista ulegnie zmianie na tyle, że nie będziesz mógł w danym momencie przyjąć pod opiekę dziecka. Jeśli pojawią się jakieś kwestie utrudniające to, powiedz nam o tym. Wspólnie zastanowimy się jak to rozwiązać.

Opiekun zastępczy – jak przygotować się na przyjęcie dziecka pod opiekę

Aspekty prawne związane z przyjęciem dziecka pod opiekę

Sytuacja prawna dziecka

Decyzję o zabezpieczeniu dziecka w pieczy zastępczej podejmuje sąd opiekuńczy w sytuacji gdy dotychczasowe wsparcie rodziny nie przyniosło oczekiwanych rezultatów lub też zagrożone jest zdrowie lub życie dziecka. Zwykle rodzice dziecka mają ograniczoną władzę rodzicielską i toczy się postępowanie, którego celem jest rozstrzygnięcie czy będą w stanie bezpiecznie sprawować nad nim opiekę.

Aktualne miejsce pobytu dziecka

Dziecko przed zabezpieczeniem go pod Twoją opieką najczęściej będzie przebywało w instytucjonalnej pieczy zastępczej (placówce opiekuńczo-wychowawczej) lub w rodzinnej pieczy zastępczej (np. w rodzinie zawodowej, rodzinnym domu dziecka). Zdarzają się także sytuacje, w których konieczne jest natychmiastowe zabezpieczenie dziecka na skutek interwencji w jego rodzinie.

Podjęcie decyzji o zmianie miejsca pobytu dziecka i zmianie rodziny zastępczej – działania WCPR i sądu

Zmiana miejsca pobytu i głównego opiekuna jest wydarzeniem stresującym dla dziecka. Działania takie podejmowane są w wyniku konsultacji z dotychczasowymi opiekunami dziecka, pracownikami zaangażowanymi w jego wychowanie, psychologiem czy koordynatorem współpracującym na co dzień z rodziną zastępczą.

W sytuacji gdy zapadnie decyzja o przeniesieniu dziecka pod opiekę innej rodziny zastępczej, WCPR kieruje do sądu opiekuńczego wniosek o zmianę dotychczasowego postanowienia na rzecz umieszczenia dziecka we wskazanej rodzinie zastępczej.

Procedura przyjęcia dziecka pod opiekę w WCPR

Propozycja przyjęcia konkretnego dziecka pod opiekę

Część osób przystępując do procesu kwalifikacji i szkolenia ma na celu zostanie rodziną zastępczą dla konkretnego dziecka np. są krewnymi. Jednakże w sytuacji, gdy kandydaci mają gotowość do opieki nad niespokrewnionym dzieckiem propozycja przyjęcia opieki nad konkretnym dzieckiem wychodzi od pracowników WCPR. Osoby te z jednej strony mają informacje na temat dzieci, dla których poszukiwane są miejsca w rodzinnej formie opieki, a z drugiej mają wiedzę dotyczącą predyspozycji i mocnych stron kandydata. Zestawienie wszystkich warunków daje możliwość trafnego doboru rodziny zastępczej dla dziecka. Dlatego zanim podejmiesz jakiegokolwiek działania mające na celu poszukiwanie dziecka by zostać dla niego rodziną zastępczą, skontaktuj się z nami.

Informacje o dziecku – kto je ma, jakie i ile

Pracownicy WCPR zajmujący się dobieraniem rodzin zastępczych dla dzieci prowadzą karty każdego dziecka zgłoszonego do rodzinnej formy pieczy zastępczej. Podczas rozmowy telefonicznej, prześlemy Ci podstawowe informacje o dziecku. Gdy wyrazisz swoją wstępną gotowość do przejęcia opieki nad dzieckiem zaprosimy Cię na spotkanie informacyjne.

Decyzja kandydatów – spotkania

W kolejnym etapie spotkasz się z pracownikiem WCPR oraz osobami sprawującymi bezpośrednią opiekę nad dzieckiem (może to być wychowawca lub psycholog z placówki opiekuńczo-wychowawczej albo dotychczasowy opiekun zastępczy). Wówczas poznasz więcej szczegółowych informacji dotyczących jego zdrowia, codziennego funkcjonowania, potrzeb, zainteresowań, mocnych stron. Jest to dobry

moment na zadanie dodatkowych pytań, np. o rytm dnia, zwyczaje dziecka, co lubi, w co się bawi, co chętnie je, o jego potencjalne trudności i dotychczasowe osiągnięcia. Po tej rozmowie, w ustalonym wspólnie terminie będziesz mógł podjąć decyzję, czy masz gotowość zaopiekowania się tym konkretnym dzieckiem.

Spotkanie z dzieckiem – kiedy, gdzie, w czyjej obecności

Jeśli po zapoznaniu się z historią życia i bieżącymi informacjami o dziecku uznasz, że masz gotowość, by zostać dla niego rodziną zastępczą, zorganizujemy Wasze pierwsze spotkanie. Spotkanie to odbywa się w miejscu zamieszkania dziecka (w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w domu rodziny zastępczej czy w rodzinnym domu dziecka) w umówionym wspólnie terminie. W czasie spotkania jest obecny dotychczasowy opiekun dziecka. Zanim przejmiesz opiekę nad dzieckiem, konieczne będzie wasze wzajemne poznanie. W zależności od indywidualnych potrzeb dziecka, czas potrzebny by przygotować je do przejścia może być różny i trwać nawet kilka tygodni lub miesięcy.

Przygotowanie do przyjęcia dziecka – co warto, a czego nie robić w pierwszych dniach, tygodniach

Pierwsze godziny w domu z dzieckiem

Gdy przejmujesz opiekę nad dzieckiem, które jest Ci znane (jesteś krewnym dziecka np. ciotką, wujkiem czy przyjacielem rodziny) masz nieco łatwiej, gdyż w nowej sytuacji będziesz bazował na dotychczasowej relacji z dzieckiem. Nieco więcej wysiłku w zbudowanie więzi z dzieckiem włożysz, gdy jesteś dla niego zupełnie obcą osobą.

Zwykle po przyjęciu dziecka do rodziny będziesz miał szereg nowych i pilnych zadań np. kontynuowanie leczenia specjalistycznego, wizyty u stomatologa, realizacja zaległych szczepień, zapisanie dziecka do przedszkola/szkoły, zakup niezbędnych ubrań i rzeczy dla dziecka. Jednocześnie już od pierwszych godzin pobytu dziecka będziesz miał okazję do budowania z nim relacji. Stworzenie tej relacji będzie kluczowe dla prawidłowego zadbania o jego potrzeby w innych wymiarach np. żeby za kilka tygodni dziecko wykonywało ćwiczenia z logopedą musi mieć stworzoną bezpieczną relację z Tobą.

Aby zbudować relację z dzieckiem, konieczne będzie cofnięcie się do cyklu budowania więzi. W pierwszych tygodniach pobytu w rodzinie zastępczej kluczowe w budowaniu relacji z dzieckiem będzie stosowanie kombinacji kontaktu wzrokowego, dotyku, ruchu, ciepła, zapachu, jedzenia i słów (szczegółowe omówienie wraz z przykładami zabaw i aktywności znajdziesz w broszurze „Witaj w naszej rodzinie”).

Istotne potrzeby dziecka w fazie adaptacji – zadania opiekuna, ważne reakcje i czynności

Twoim podstawowym zadaniem na tym etapie jest budowanie bezpiecznej bazy i obniżenie u dziecka poziomu pobudzenia. Jest to czas budowania relacji stanowiącej podstawę dalszych oddziaływań. Pierwszoplanowe w tym czasie jest skupienie się na zaspokojeniu potrzeb, a nie na zmianie zachowania dziecka (nawet jak pojawiają się niepożądane zachowania to warto najpierw zastanowić się, jaka niezaspokojona potrzeba dziecka stoi za nimi, a nie skupiać na korygowaniu).

Będziesz konstruktywnie wpływał na dziecko gdy okażesz mu bezwarunkową akceptację (nawet, gdy jego zachowania są nieakceptowalne), dostrzeżesz uczucia i niezaspokojone potrzeby, będziesz słuchać przekazów dziecka, rozmawiać z nim o jego emocjach a jednocześnie sam zapanujesz nad swoimi uczuciami (nie zmienisz tematu, nie wyprzesz się swoich emocji).

Dla dziecka ważne jest, abyś wyznaczał zasady i granice. Choć dziecko będzie je testowało i podważało, to one stanowią o bezpieczeństwie i stabilności środowiska wychowawczego. Dla dziecka istotne abyś włączał się w jego życie. Można to robić przez rozmowy o wspólnych doświadczeniach, nawiązywanie do wspólnych zainteresowań, robienie czegoś na zmianę, opowiadanie innym o sukcesach dziecka, udział w zabawach, wspólne spędzanie czasu.

Informacje zawarte w poradniku miały za zadanie przybliżyć Ci różne aspekty opieki nad dzieckiem zabezpieczonym w rodzinie zastępczej, zachęcić Cię do refleksji i zastanowienia. Być może nie znalazłeś w nim odpowiedzi na wszystkie nurtujące Cię pytania i wątpliwości. Pamiętaj, że zawsze możesz z nami na ten temat porozmawiać. Zapraszamy Cię do kontaktu z pracownikami Działu Wsparcia Specjalistycznego i Szkoleń. Dane kontaktowe znajdziesz na naszej stronie rodzinazastepcza.com.pl lub wcpr.pl.

Do zobaczenia

Pracownicy Warszawskiego
Centrum Pomocy Rodzinie